

Barbara Gregorič Gorenc ● Darinka Kozinc ● Saša Črnič Šega ● Mateja Gomboc ● Andrej Brvar ● Cvetka Bevc ●
 Amadeja Godina ● Jurij Popov ● Kaja Kramar ● Maja Centa ● Aksinja Kermauner ● Tanja Jelenko ● Benjamin
 Žnidaršič ● Cvetka Sokolov ● Vinko Möderndorfer ● Liljana Jarh ● Slavica Remškar ● Tjaša Zorc Rupnik

NESLIŠNI KRIKI

Ilustrirala Mira Uršič

Darinka Kozinc

RAZVAJENČEK NIKO

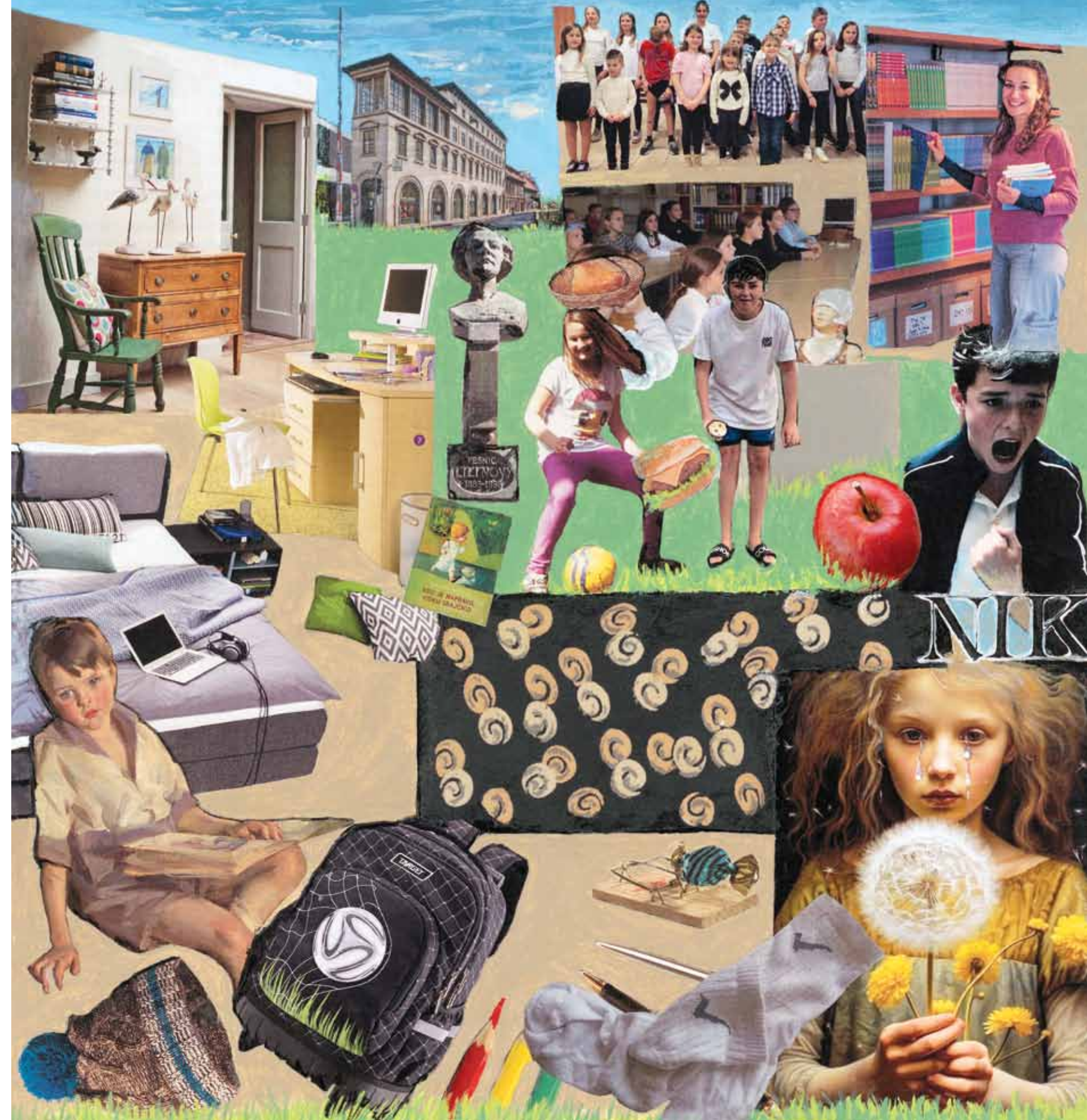
Sedim na tleh v svoji sobi in se kujam. Mama je pravkar s treskom zaprla vrata. Ni mi prav, da je jezna name. Toda tudi ona noče razumeti, da ne maram pospravljanja. Pravzaprav ga sovražim. Nereda okrog sebe niti ne opazim in me sploh ne moti. Tu sva si z mojo mamo oddaljena kot Mars in Zemlja.

Preden mama zapre vrata, ujamem, kar reče očetu: »Ta mulc je čisto po tebi! S svojim obnašanjem, ko vsepovsod puščaš nogavice, mu daješ slab zgled.«

Globoko zavzdihnem. Pogledam okrog sebe. V kotu na tleh leži brisača. Zamotana v klopčič. Kot žoga iz cunj. Ko sem se vrnil s plavanja, sem jo kar z mokrimi kopalkami vred odvrigel na tla. Šolski nahrbtnik leži poleg pisalne mize. Iz odprte zadrge moli ven kapa. Lego kocke, iz katerih sestavljam letalo, so razmetane ob razgrnjenem načrtu. Nogavice sem pustil ležati kar pod stolom. Postelja je nepospravljena. Hlačni del pižame pokriva vzglavnik, drugi del pižame leži pod posteljo. S pogledom se sprehodim po mizi. Zvezki ležijo drug čez drugega, učbenik naravoslovja razprt čaka, da se bom učil. Peresnica deluje kot razparan ribji trebuh, ven molijo barvice.

Le za hip si priznam, da ima mama mogoče prav. Toda le za kratek trenutek, nato me že prešine misel: Zakaj pa ne pospravi mama? Saj je vedno pospravljala za mano, sedaj pa ji je padlo v glavo, da sem dovolj velik in naj si pospravljam kar sam. Še kar sedim na tleh in v sebi premetavam uporniške misli. Potem pa ... z vzdihom vstanem, pograbim mokro brisačo in kopalke. Nesem ju v kopalnico, na tleh ostane moker madež. Poškilim skozi priprta vrata, mama mi kaže hrbet, nekaj si daje opravka pri kuhinjskem koritu. Pihnem skozi nos, dovolj glasno, da me mora slišati. Ne obrne se. Vrnem se v sobo.

Kasneje pride za mano. Pogleda po pospravljeni sobi in reče: »Vendarle nisi tako zelo razvjen!« Nič ji ne odgovorim. Sam se nimam za razvjenega otroka. Še zlasti če se primerjam s sošolci. No, nekateri so mogoče tudi manj razvijeni od mene. Kot Anisa na primer, z mamo živita sami, brez očeta. Mogoče bi sem lahko uvrstil tudi Nejca, ki je doma s kmetije.

Cvetka Sokolov

ZVEZDICA NA ODEJI

»Kaj pa, če bi narisala sestrico?« je vprašala Jasna.

Čutila sem, da so se mi ustnice kar same stisnile v tanko črto. Komaj zaznavno sem odkimala in še naprej strmela v smrček miške na sliki nad njeno glavo.

»Če boš spregovorila, ti bo lažje,« mi je prigovarjala Jasna.

Nočem spregovoriti. Hočem, da me vsi pustijo pri miru. Sploh pa ta Jasna.

»Ko se boš končno razjokala, ti bo odleglo,« je vztrajala Jasna. Ko bi vedela, da nič ne ve!

»K mami hočem,« sem rekla.

Jasna je vzdihnila in vstala od mize. »Pa drugič,« je rekla, preden je odprla vrata ordinacije. Drugič me več ne bo, sem pomislila.

Mami je z Danom v vozičku sedela v čakalnici. »Sta že gotovi?« se je začudila.

Jasna je skomignila. »Nima smisla,« je rekla. »Počakajmo, da se Mili odpre.« Vi kar čakajte.

Mami me je zaskrbljeno pogledala. »Jasna ti hoče dobro,« je rekla, »Zakaj nočeš, da ti pomaga?« Zato.

»Ne skrbite, gospa Kotar,« je spodbudno rekla Jasna. »Čas zaceli vse rane.« Nočem, da zaceli mojo rano, nočem!

Mami je na poti domov čebljala z Danom in se mu dobrikala. Kako se lahko smehlja, kako je lahko dovolila, da se njena rana celi, da se je zacelila? Nikoli več ne bi smela biti vesela!

»Mili, a misliš, da je meni lahko?« me je vprašala mami, ko smo prišli domov. »Ampak življenje gre naprej ...«

»Zate in za očija že mogoče,« sem za vzkliznila, »zame pa ne! Nikoli ne bom pozabila na Izi! Dan je ne bo nikoli nadomestil, nikoli!«

»Kaj pa govoriš?« se je zavzela mami. »Nihče od nas ne bo pozabil Izi. In seveda je Dan ne bo nikoli nadomestil. Nihče je ne more nadomestiti. Noben otrok, noben človek ne more nadomestiti drugega – Izi, tebe, Dana ... Vsak je dragocen in nenadomestljiv.«

Pred pogrebom je teta Ana rekla mami: »Kakšna sreča, da imata še Mili ...«

Vinko Möderndorfer

ČAS BREZ ANGELOV

Babico je imel najraje.

Ko sta ostala sama, deda so pokopali, je bilo krasno. Z njim je hodila spat. Bil je še dan, ko sta legla. Deček jo je spraševal vse mogoče.

»Zakaj ptice pojejo? Zakaj kamni ne živijo? Zakaj zvečer vedno pride noč? Kdo ureja vse to?«

Babica pa se je sredi njegovih vprašanj obrnila k njemu, ga pogledala v oči in zaskrbljeno kot vsak večer ponovila eno in isto.

»Ne bom vedno s tabo. Morda samo še malo. Moraš biti pripravljen. Kmalu bom umrla. Tako kot dedek. Potem boš sam. A veš, kaj moraš narediti, ko bom umrla?«

»Ne, babi.«

»Ko bom umrla, se predvsem ne smeš prestrašiti. Razumeš?«

Deček malo pomisli ... Potem pogoltne slino in zašepeta.

»Razumem.«

Babica leži ob dečku, zdaj ima oči zaprte.

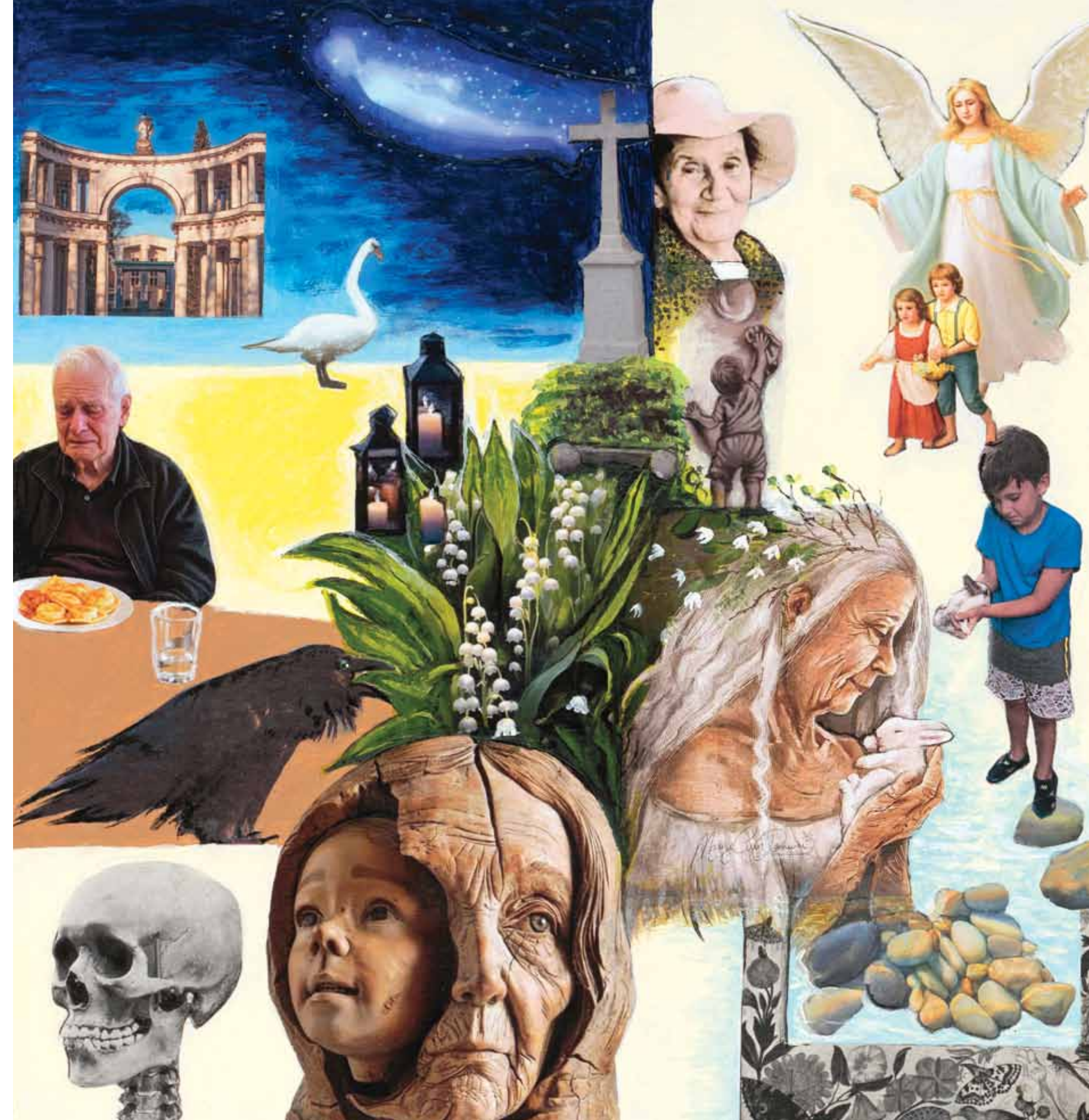
»Vedno pride trenutek, ko te nihče več ne čuva. Vedno pride tak čas. Čas brez angelov.«

»Ampak, babi, jaz sem še otrok!«

»Ko bom umrla, ne boš več otrok.«

Deček ne razume. Takšno govorjenje, ki se ponavlja večer za večerom, ga ne spravlja več v zadrego. Samo skomigne z rameni in se sprašuje naprej. Bolj zaradi enakomernega in toplega babičinega govorjenja, ki nanj vpliva blagodejno in pomirjajoče, kot pa zaradi babičinih odgovorov. Deček ve, da bo vse to, na kar ga babica pripravlja, nekoč res. Nekoč bo res odšla in on bo tisti hip odrasel.

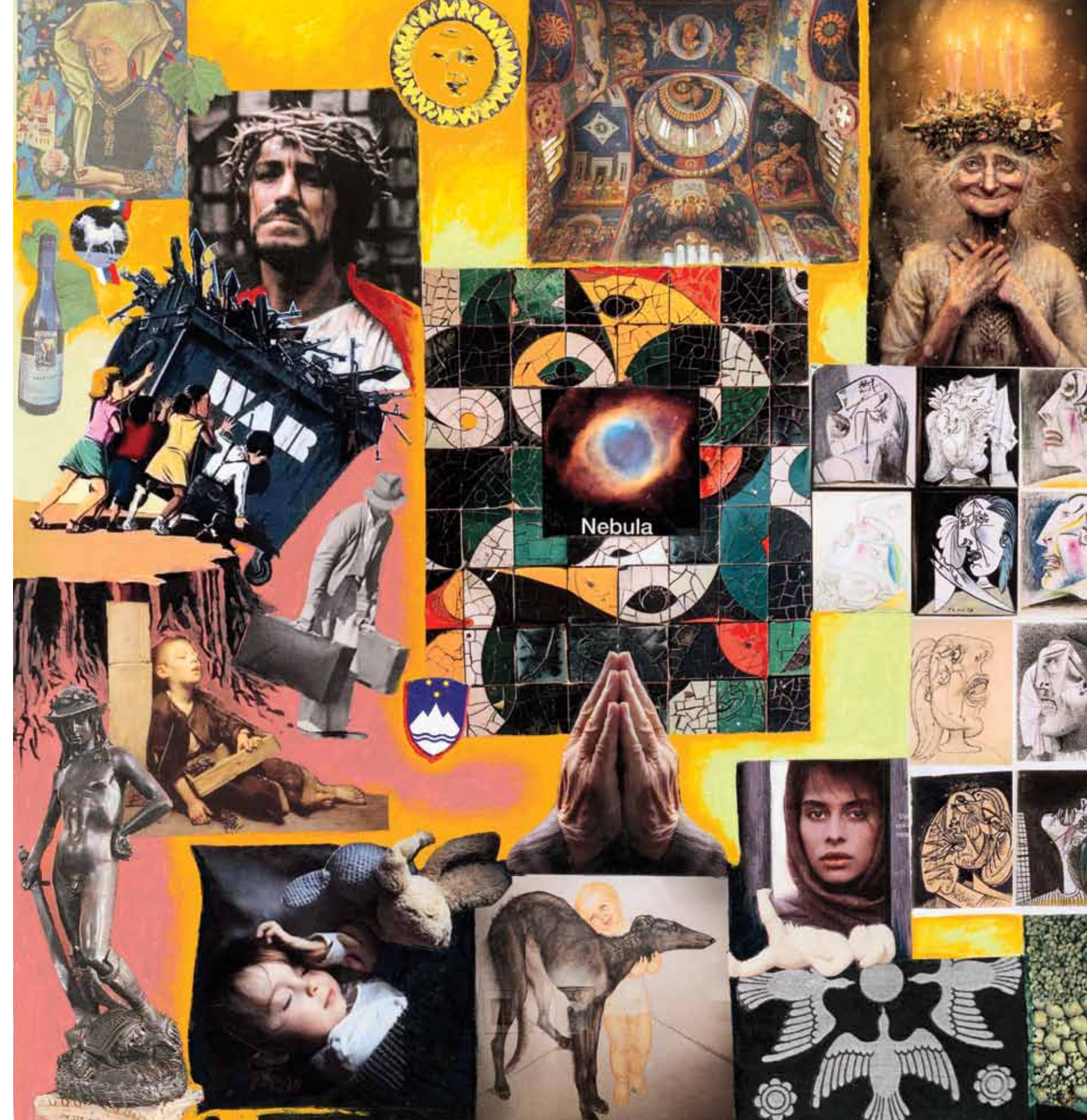
»Ko bom umrla, se boš moral sam obleči. Glej, da se boš toplo oblekel, in ne smeš pozabiti na šal in kapo! Ko boš šel od doma, ne pozabi ugasniti luči in tudi ne pozabi zakleniti hiše. V predalu je listek z naslovom tvoje mame. Daj ga ljudem, ki stanujejo v tisti rumeni hiši na

Tjaša Zorc Rupnik

KER SEM – SPRAŠUJEM

Bog me gleda.
Vse vidi.
Tako pravijo.
Vidi, ko se ponoči obrnem v postelji in ne molim.
Vidi, ko mislim nekaj grdega o Mihcu, ki mi je danes na igrišču vzel žogo.
Vidi, ko pozabim reči »hvala« ali »prosim« ali ko premišlujem o čem, o čemer ne bi smel.
V šoli nas učijo, da je Bog ljubeč in dober. Doma pravijo, da je strog.
Pri verouku pravijo, da je usmiljen. Pri maši govorijo o grehu in kazni.
Ko vprašam, zakaj me bo kaznoval, če me ima rad, mama reče: Ne sprašuj tako. Zaupaj.
A jaz ne razumem.
Vsako nedeljo sedim v cerkveni klopi.
Vse je zlato, bleščeče, veličastno. Župnik dviguje hostijo, govori o trpljenju, križu, grehah.
Moje misli včasih odtavajo.
Najraje bi vstal in odšel ven. Ali se pretvarjal, da molim.
Ampak ne smem.
Bog vse vidi.
Tako pravijo.
Zadnje čase se zbujam s čudnim občutkom v želodcu. Kot da sem nekaj storil narobe,
pa ne vem, kaj. Kot da me nekdo opazuje, čaka, da naredim napako.
Pravijo, da je to vest.
Ampak zakaj se potem počutim, kot da me duši?
Sanjam o peklju. O tem, da padem v črnino, kjer ni nikogar. Kjer goreče roke segajo po meni.
Sanjam tudi, da stojim pred Bogom. Sprašuje, zakaj sem bil slab.
Jaz pa ne vem, kaj sem storil narobe.

MIRA, MIRA – KILE ZBIRA

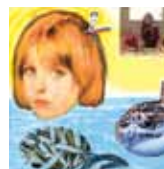
V času, ko otroke prepogosto vzgajajo elektronske naprave, so duševne stiske med mladimi vse pogostejše. Mira se poleg težav s čezmerno telesno maso sooča še z občutki manjvrednosti ter simptomi tesnobe in depresije. Njeno stisko dodatno poglobljata vrstniško nasilje in odsotnost podporne socialne mreže. Hrana tako pogosto postane njen glavni vir tolažbe, kar vodi v začarani krog čustvenega prehranjevanja. Ko tesnoba postane preglasna, jo Mira poskuša utišati s praskanjem po rokah in vratu, vendar ji to prinese le kratkotrajno čustveno olajšanje.

V zgodbi lahko opazimo element vzgojne nemoči staršev, ki v nenehnem hitenju od enega opravka k drugemu prezrejo Mirino stisko, razraščajočo iz dneva v dan.

A v Mirini zgodbi se zgodi preobrat – njeno duševno stisko prepozna strokovno osebje na šoli, kar vodi v vključitev v program za spremembo življenjskega sloga. V takih programih so otrokom in njihovim staršem na voljo strokovna pomoč zdravnikov, (kliničnih) psihologov, kineziologov, prehranskih svetovalcev in delovnih terapevtov, ki skupaj, multidisciplinarno, obravnavajo težave mladih s čezmerno telesno maso. Ti programi pogosto pomenijo prelomnico v zgodbah, ki bi se sicer lahko končale mnogo bolj tragično. Mladim in njihovim družinam ne ponujajo le priložnosti za spremembo življenjskega sloga, temveč tudi dragoceno socialno oporo vrstnikov, ki blagodejno vpliva na njihovo duševno zdravje.

Mira ob tem pridobi pomembno spoznanje – da so lahko njene šibkosti pravzaprav njena največja moč. Moč, za katero si osebno želim, da bi jo v sebi odkril prav vsak otrok.

Kaja Krajc

Mag. Kaja Krajc je psihologinja in edukantka vedenjsko-kognitivne terapije. Zaposlena je kot razvojno-raziskovalna sodelavka na Nacionalnem inštitutu za javno zdravje.

RAZVAJENČEK NIKO

Razvajenost pri otrocih je pojav, ki ga vse pogostejše srečujemo tako v šolah kot v ambulantah. O razvajenosti govorimo, kadar otrok dobi vse, kar si zaželi, a nič, kar zares potrebuje.

Z vidika klinične psihologije razvajenost ni le posledica »preveč materialnega«, ampak predvsem »premalo razvojnega«. Kadar otrok dobi vse, kar si zaželi, ne da bi v zameno razvijal ključne življenjske veščine (potrpežljivost, samoregulacijo, občutek odgovornosti, spoštovanje do drugih), ne dobi notranjega kompasa, ki ga usmeri v sobivanje z drugimi. Razvajenost nastane, če otroci nimajo priložnosti, da bi razvili odgovornost, spoštovanje do drugih, občutek za skupnost, ko so starši preveč popustljivi, ko je v vzgoji premalo mej in ko starši vselej ustrežejo vsakemu otrokovemu muhavemu zahtevku. Na ta način otrok ne razvije občutka za mejo med pravicami in dolžnostmi. Otrok, ki mu odrasli nenehno odstranjujejo vse ovire in ne dovolijo, da bi doživel tudi frustracijo, žalost ali napor, ne razvije ključnih življenjskih veščin. Odsotnost meja in pomanjkanje čustvene varnosti sta pogosta skrita mehanizma, ki vodita v neželjeno agresivno vedenje, prezir do drugih in težave pri navezovanju zdravih odnosov. Razvajan otrok pogosto ni srečen otrok, ampak otrok, ki ostaja ujet v zgodnji razvojni fazi.

Rešitev za razvajenost ni v strogosti, ampak v postavljanju jasnih, doslednih pravil in v tem, da otroku pokažemo, da odgovornost ni kazen, ampak del odraščanja. Razvajenost ni nekaj, s čimer bi se morali sprijazniti, ampak klic k temu, da odrasli otroke učimo samostojnosti, spoštovanja in sočutja. Le tako bodo znali živeti v skupnosti in ne bodo obremenjeni z lažno podobo lastne pomembnosti.

Kot je videti pri glavnem junaku pripovedi, se sprememba ni zgodila z jezo ali grožnjo, ampak z izkušnjo. Ko je primerjal svoje vedenje z vedenjem nekoga, ki je še bolj razvajan, je dojel, da noče postati tak.

Tanja Pristovnik

Tanja Pristovnik je univerzitetna klinična psihologinja, specialistka klinične psihologije, zaposlena na *Kliniki za pediatrijo Univerzitetnega kliničnega centra Maribor*. Pri svojem delu se osredotoča na delo z otroki, mladostniki in njihovimi družinami. Predava staršem in mladostnikom, sodeluje s sodišči pri odločanju glede varstva in stikov otrok ob razvezah, je mediatorica v zdravstvu ter svetovalka za prepoznavanje in preprečevanje mobinga.